

Gotthilf Traugott Zachariae

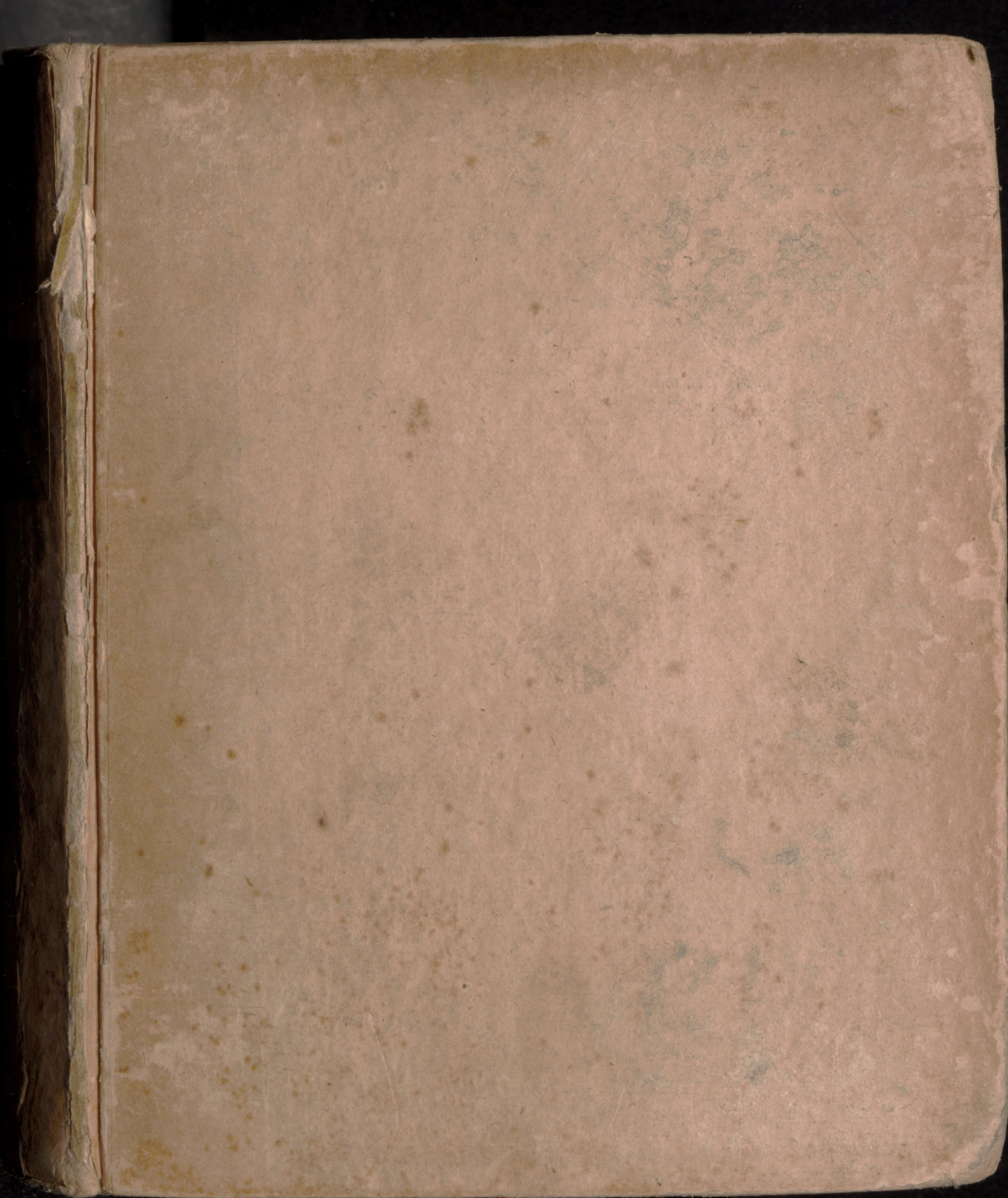
**Christum Prtotochon Considerandum Sistit, Atque Simul Civibus Solemnia
Natalitia Domini Nostri, Jesu Christi, Pie Celebranda : [P. P. Sub Sigillo
Academiae In Vigiliis Natalis Jesu Domini MDCCLXI.]**

Buetzovii: Fritzius, [1761]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn830122567>

Druck Freier Zugang

Vin. Proprietas sive Dupl.

71

572

Fa-1092 (n.)

- N.1. Wippel *Labum sub Daniel Eremita.*
 N.2. Christoffelius *lingularia oettingensia*
 N.3. la providence ne s'interesse point à l'individu mais à l'espece.
 N.4. Tychsen *abbreviaturarum hebraicarum supplementum* l.
 N.5. Burfcher de gaza derelicta futura ad illustrandum locum Zeph.
 N.6. Ernesti de praeparata corpori et sanguini Christi in coena sacra.
 N.7. ~~Ernesti~~ de Concilio Tridentino par. l.
 N.8. Aepinus Imp. Caroli Ch. merita in rem sacram.
 N.9. Charvius de sapientia sanctissima rite colenda.
 N.10. Tychsen de delectu veterum ebraeorum digestus l.
 N.11. Witte de genuina S. G. universali natione.
 N.12. Boederlein de finibus theologiae dogmaticae et moralis recte
 constituendis.
 N.13. Weidenes quod salus aeterna non meritis nostris sed sola Dei
 gratia, per meritum Christi acquisita sit talis.
 N.14. Idem Regitur male regens et fanaticis reditum ad Papam
 frustra suadens.
 N.15. Rufius de veris sinceris peccatoris Christi requisitis etc.
 N.16. Zaach de lege aequilibrata in natura observata etc.
 N.17. Schmid Versio Alexandrina optimum interpretationis librorum
 sanctorum praedium.
 N.18. Richter de theologo Dei Romine ad 2 Thim. III. 17.
 N.19. Schubert de iudicio Joannis Calvini et Figurarum in causa
 Haereticorum.
 N.20. Zachariae de usu dogmatico nomini filii Dei.
 N.21. Emmerling interpretatio. Num. XXII. 20-35.
 N.22. Hoerfelmann de divina punctorum vocalium et accentuum
 codicum hebraeorum origine.
 N.23. Haempfer de modo praedicationis Paulinae per exegesis dicti
 I Cor. II. 4. 5.
 N.24. Idem de modo praedicationis etc.
 N.25. Haestner *Enquiry - Grundriss des Christlichen Glaubens* etc.
 N.26. Christoffelius de vita Pamingerorum commentarius etc.
 N.27. Becker quaestio: an aeterna annihilatio hominum peccatorum
 fore etc.

- N. 28. Rector et senatus academicus civibus Academiae Fredericianae Butowien-
 N. 29. Gauronius de poena hereticorum etc.
 N. 30. Doederlein de vero usu atque abusu rationis humanae in rebus divinis
 N. 31. Idem de usu atque abusu rationis etc.
 N. 32. Rector Academiae Lipsiensis Pentecostales feriae etc.
 N. 33. Rector et senatus academicus civibus Academiae Fredericianae Butowien-
 N. 34. Academiae Fredericianae Butowienfis Rector et senatus acade-
 micus memoriam resurrectionis Christi etc.
 N. 35. Idem solennia natalia Domini nostri Jesu Christi etc.
 N. 36. Zachariae Christus $\pi\epsilon\omega\tau\omicron\tau\omicron\kappa\omicron\varsigma\ \epsilon\kappa\ \tau\omega\upsilon\ \rho\epsilon\gamma\mu\epsilon\upsilon$
 N. 37. Rector et senatus academicus Butowienfis etc.
 N. 38. Zachariae Christus $\pi\epsilon\omega\tau\omicron\tau\omicron\kappa\omicron\varsigma$
 N. 39. Rector et senatus academicus Butowienfis etc.
 N. 40. Marricus de jurisprudentia divina ex codice sanctissimo
 N. 41. Becker an Gn. D. Teller nisi negata vera spiritus sancti deitate etc.
 N. 42. Idem an Christus in sua explanatione et ascensione etc.
 N. 43. Chrysander de fundamento explanationis Christi Romae maiestatis
 N. 44. Idem recensio scriptorum eruditorum
 N. 45. Rottboell de vestibus et calceis Israelitarum.
 N. 46. Trendelenburg de Iudaeis etc.
 N. 47. Ministerii quæ Hamburgh Pastoralis scriptum etc.
 N. 48. Rector universitatis ad solennia paschalia etc.
 N. 49. Quistorp de ratione modoque quo peccati fomes etc.
 N. 50. Becker creationis universi gloria filio Dei etc.
 N. 51. Quistorp de Actw Pauli (Cov. 1.5)
 N. 52. Prier de sanctis angelis et apostolorum etc.
 N. 53. Delharding de cura infantum recens natorum penes etc.
 N. 54. Martini de non usu iudicii denuntiatorii in Megapoli.

CHRISTUM ^{πρωτότοκον}
CONSIDERANDUM SISTIT,

ATQUE SIMUL
CIVIBUS

SOLEMNIA NATALITIA
DOMINI NOSTRI,
JESU CHRISTI,

PIE CELEBRANDA COMMENDAT

ACADEMIAE

FRIDERICIANAE BUETZOVIENSIS

DIRECTOR,

D. GOTTHILF TRAUGOTT
ZACHARIAE,

S. S. THEOL. PROF. PUBL. ORD.

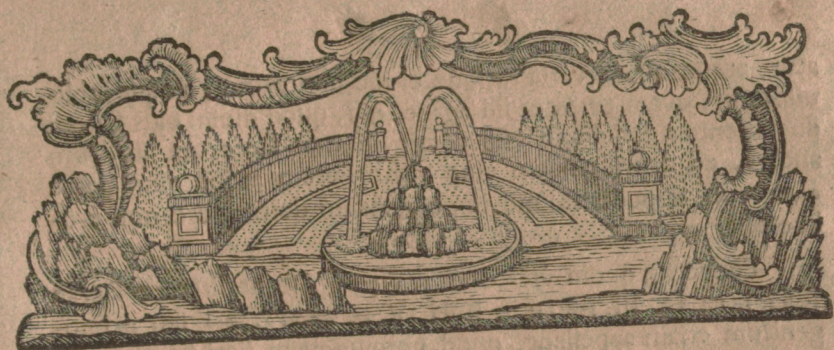
BUETZOVII

TYPIS JOHANNIS GOTTHELFI FRITZII, SEREN. PRINC. AUL.
ET ACADEM. TYPOGR.

CHRISTUS
DOMINI
JESU CHRISTI

IN CATHOLICA COMMUNITATE
ACADEMIAE
FRIEDRICIANAE BERTHOVENSIS
DIE 10. OCTOB. 1840
D. COTTWITZ. FRAGGOLI
NACHHATZ
S. 2. THEIL. 1840. 10. 10.

VERLAG VON
H. W. FRIEDRICHS
BIBLIOTHEK

Natalem Domini nostri aeternis laudibus celebrandi, JESU CHRISTI, cui veram eamque maximam acceptam referimus felicitatem, grata mente celebraturis non in sola humanae eius naturae ex MARIA origine est subsistendum, sed ut altius ascendamus, eiusque aeternum ex patris sinu egressum magis adhuc admiremur celebremusque, summa personae eius excellentia a nobis poscit. Non enim hominem solum praestantissimum in eo suspicimus, sed Deum etiam ex Deo genitum, unicum patris filium, qui neque aequalem neque similem agnoscit inter omnes, qui Dei filiorum nomine digni existimantur, quique patri nulla in re concedit, paris cum eo aeternitatis, paris excellentiae, paris dignitatis, dignum itaque, qui a nobis summis extollatur laudibus, piaque mente colatur. Agite itaque, Cives Aestumatissimi, consideremus CHRISTUM in praesenti *πρωτότοκον*, attendamus, quale elogium ei hoc nomine tribuatur, quam ob rem honoris hoc titulo insigni-

A 2

atur.

* * *

atur, atque quam varia ratione ei ille imponatur, neque obliuiscamur, quam turpiter illi agant, qui, quod diuini eius fastigii documentum indubium esse voluit summus sacrorum librorum auctor, ad depressendam eius auctoritatem atque cum patre ὁμοουσίαν impudentissime impugnandam detorquere non erubuerunt.

Eundem, quem ὁὶν Θεοῦ μονογενῆ sistent litterae sacrae JOH. I. 14. 18. III. 16. 18. I JOH. IV. 9. πρωτότοκον seu primogenitum etiam appellant, quod nonnunquam fieri simplici nominis huius usu obseruamus, vt HEBR. I. 6. aliis locis, nonnullis additis vocibus, sensum propius determinantibus, quum πρωτότοκος πάσης κτίσεως COL. I. 15. πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς ROM. VIII. 29. & πρωτότοκος ἐν τῶν νεκρῶν COL. I. 18. APOC. I. 5. appelletur. Nemo dubitabit, ad aeternam ex patre generationem non pertinere vltimam hanc descriptionem, sed ad resurrectionem potius. Quam ob rem reliquistantum in praesenti inhaerebimus accuratius explicandis, tam inuestigaturi, vtrum iure an iniuria fiat, vt ad generationem hancce plane diuinam trahantur, atque vtrum ad rite probandam eam conferre aliquid possint, quam tela hostium diuinæ CHRISTI dignitatis repulsuri, quae fabricare ex eiusmodi dictis solent.

Expendamus primum effatum *Paulinum* ex COL. I. 15. quod reliquis lucem accendere potest egregiam. Celebrat capite hoc PAULUS gratiam diuinam *Colossensibus* Euangelii interpretatione & conuersione ad CHRISTUM demonstratam; celebrat in primis, quod partem acceperint in communione cum CHRISTO eiusque regno sanguine sibi parto. Cuius beneficii vt ingens constet magnitudo, humani generis ipsum seruatorem depingit, tam naturae ipsius praestantiam atque eximia opera eius humani generis redemptionem praegressa v. 15 ad 17, quam auctoritatem eius ingentem in coetum sibi collectum v. 18 ad 20, commemorans. Habes sine dubio imaginem diuinæ eius gloriae v. 15. duplicem CHRISTI completentem descriptionem, quum

quum primum vocetur εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, imago nimirum patris, quum virtutes easdem eandemque naturam cum patre habeat communes. (2 COR. IV. 4. HEBR. I. 3.) Cuius ut ratio aliqua reddatur, alia additur descriptio, quod sit πρωτότοκος πάσης κτίσεως, quae deinde illustratur causis appellationis huius adiectionis, quod nimirum non solum ante res creatas, quotquot inueniri possunt, omnes dudum adfuerit, sed etiam ipse earum sit auctor atque creator v. 16. 17. Ex quo satis luculente patere arbitror, non de noua creatione cogitare hic potuisse PAULUM, quum non nisi vi illata scriptoris verbis eiusmodi interpretatio exsculpi hic possit. Noua enim haec creatio non pertinet ad omnia, quorum comitate sequenti mentionem facit apostolus, quam ob rem aliam aliamque in eodem nexu vocibus κτίσις & κτίζειν notionem subiicere cogitis, quo certe nihil melius demonstrare posset, quam improbabilis atque coacta sit vocum eiusmodi interpretatio. Atque quum indubie v. 17. occurrat distinctior nominis huius explicatio, nisi dicere velis, πρὸ πάντων εἶναι, idem sibi velle ac ante hominum nouam creationem adesse, quod vix aliquis persuaderi sibi patietur, neque hic per κτίσιν nouam intelligere audebis creationem. A qua interpretatione, quae *Socinianorum* esse solet, atque cui GROTIUS etiam subscribit, haud longe discedunt illi, qui per κτίσιν ecclesiam intelligi hic volunt, quum πρωτότοκον dominum significare existiment, CHRISTO igitur dominium in ecclesiam integram verbis his tribui, quae est LAMPPI & JABLONSKII sententia, quibus tamen eam ob causam conspiracy cum *Socinianis* notam inurere esset iniquissimum. Haud satis attendisse videntur interpretes isti, ea, quae v. 18-20. dicuntur, non explicare praegressa, sed nouam praestantiam CHRISTI commemorare. Quam ob rem πρωτότοκου nomen v. 18. adhibitum ad plane alia spectat, quam idem nomen v. 15. usurpatum, quod & vocibus adiectis: ἵνα γένηται ἐν πάσιν αὐτὸς πρωτεύων, confirmatur, nimirum non solum in illis,

illis, quae de eo v. 15-17. indicata erant, sed etiam in ecclesiae gubernatione & resurrectione, ex quo patet, non eadem hic mutatis verbis repeti, sed plures praestantiae CHRISTI causas & partes esse comprehensas, in quibus omnibus sit *πρωτεύων*.

Sed sufficiant ista de nexu, accedamus propius ad sensum ipsum verborum. De voce *κτίσεως* vix dubium aliquod moveri potest, quum, de rerum omnium ortu sermonem hic esse, ipsa sequentia satis luculente demonstrent. In eo tantum dissentiunt interpretes, qui de noua creatione hic sine omni probabilitatis specie cogitare nolunt, vtrum ipsa creatio, an res creatae veniant hac voce intelligendae. Creationis enim actum voce hac posse intelligi, nemo dubitat, atque ex ROM. I. 20. confirmari potest, rem autem creatam ipsam *κτίσεως* voce saepius significari, reliqua fere omnia loca, quibus obuia est vox ista in noui foederis libris, possunt comprobare. Parui faciendum esse arbitramur discrimen hocce, quum eodem tamen sensus redeat, siue genitum eum cogites ante omnem creationem, siue ante rem creatam omnem. Interim id non inficiamur, magis nobis hoc placere, quam illud, quia proxime sequentia verba explicare disertius videntur, quid sit *πᾶσα κτίσις*, nimirum *πάντα, ὅσα ἐκτίσθησαν*; quia *πᾶσα* de rebus creatis melius dicitur, quam de creatione, quae non est nisi vnica; atque quia conuenit haec CHRISTI descriptio cum illa APOC. III. 14. vbi *κτίσις* sine dubio res creatas complectitur, quanquam plura postrema haec descriptio comprehendat, quam nostra. In eo itaque cardo disquisitionis nostrae praecipue vertitur, quale elogium CHRISTO per *πρωτοτόκου* nomen tribuatur. De vocis deriuatione nihil dico, quippe quae nullam habet dubitationem, ipsoque primo obtutu in oculos incurrit. Explicat vocem istam HESYCHIUS: *πρωτότοκος. ἡ πρώτη τετοκία, καὶ ὁ πρῶτος τεχθεὶς*. Melius vtrumque distinguit SUIDAS: *πρωτότοκος, ὁ πρῶτος τεχθεὶς, πρωτοτοκος δὲ ἡ θεοτόκος*, quanquam scriptor postremus nomen hoc vltimum ex vsu in ecclesia recepto ad MARIAM in primis adpli-

adplicet, HESYCHIUS vero vulgarem generalemque eius usum indicet. Differunt nimirum voces istae accentu, quod recte obseruat ISIDORUS *Pelusiota*, *Lib. III. epist. 31.* vocem hanc, si eam significet, quae prima vice peperit, *τρίτης συλλαβῆς ὀξύνομένης* esse. Interim in eo errat scriptor idem, quod loco nostro *πρωτότοκος* esse legendum existimat, ut generatio conueniat cum creatione, CHRISTUSque ille vocetur, qui primus mundum creauerit, in quo pauci eum secuti sunt. Vix enim exemplum inueniri arbitramur vsus huius vocis hoc sensu acceptae in genere masculino, atque quae initio v. 17. dicuntur: *αὐτὸς ἐστὶ πρὸ πάντων*, nomen CHRISTI hocce videntur explicare, sicut altera commatis huius pars breuiter ea complectitur, quae v. 16. dicta erant. Praeterea commode fieri nequit, ut alius vocis hic admittatur significatus, quam qui voci huic v. 18. est subiiciendus, quum vtrumque inter se comparare videantur verba postrema, *ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων*.

Sed quid de vocis huius vero sensu sit iudicandum, accuratius inuestigemus. Primogeniti nomen si filio cuidam tribuitur, vel eius ad patrem ratio indicatur, vel ad iura & priuilegia primogenitis inter *Israëlitas* concessa respicitur. Illo sensu prior a patre genitus esse dicitur, quam creatum aliquid sit, hoc vero omnes res creatas eum superare, praestantiamque prae illis obtinere, adferitur, maxime dominio pollere, quum familiae caput primogenitus filiorum post patris obitum inter *Israëlitas* esse soleret. Quam ob rem plures interpretum *πρωτότοκος* per principem ac dominum explicarunt, ut eo melius argutiis *Arianorum* & *Socinianorum* occurrerent. Quanquam vero ingentis eos non accusabimus erroris, qui hanc interpretandi rationem sequuntur, nobis tamen altera probabilior videtur explicatio, qua magis ad generationem CHRISTI, quam ad iura eius spectatur. Quam ipse confirmare videtur PAULUS, quum v. 17. ea, quae v. 15. 16. dicta erant, paucis repetit, non solum omnia ipsi ortum suum debere, sed etiam ipsum omnibus tempore esse

se priorem, indicans. Sicut itaque illud ex v. 16. repetit, ita hoc nomen *πρωτόγονου πάσης κτίσεως* v. 15. explicare videtur. Neque est, cur alio modo vocem hic accipiamus, quam v. 18. vbi nullum indicari potest dominium, sed primum tempore eum fuisse inter eos, qui e morte redierunt in vitam perpetuam, docetur, vnde & hic tempore eum omnes res creatas antecessisse, innuitur, si temporis voce in eo, quod sine vlla est successione, quodque ab aeterno est, vti nobis licet. Nolumus itaque saltim hoc loco de primogenitorum iuribus & privilegiis cogitare, sed in ipsa vocis prima praecipuaque notione subsistere satius ducimus. Primum itaque generationis cuiusdam mentio iniicitur, quae non ortum indicat quemlibet, quod volunt *Ariani*, qui creationem sibi fingunt, ante rerum reliquarum omnium ortum, quum tamen nunquam *τίκτειν* de creatione adhibeatur, neque, quod veteres iam saepius monuerunt, & inter alios CHRYSOSTOMUS ad h.l. *πρωτόγονον* vox conueniat cum voce *πρωτοκτισθέντος*, qua melius vsus esset PAULUS, si aequae ac reliquas res CHRISTUM creatum dicere voluisset. Diserte etiam eum opponit rebus creatis, quippe quas demum per ipsum non genitas, sed creatas dicit, qua vocum distinctione satis luculente docet, non creatum, sed genitum esse CHRISTUM. Sed qualem intelligit PAULUS generationem? Non negamus, etiam ob humanam naturam ex MARIA virgine assumptam CHRISTUM primogenitum illius vocari MATTH. I. 25. LUC. II. 7. quod tamen non fieri obseruamus, nisi quum MARIAE expressa facta est mentio, atque hic de MARIA cogitandum esse, vel saltem de ortu CHRISTI ex illa, quod *Sociniani* volunt, in nexu eiusmodi, quo ipse omnium rerum creator sistitur, admodum improbabile est. Neque enim recte de noua creatione, quod confugium esse solet *Socinianorum*, cogitari hic posse, iam in superioribus est euictum. Nihil itaque superest, quam vt generationem intelligamus aeternam a patre, qua CHRISTUS secum communicatam accepit eandem essentiam diuinam, qua pollet pater, atque ob quam filius Dei vocatur. Quam hic vberius

rius

rius explicare, mearum partium non esse duco, quum in omnibus doctrinam sacram tradentibus libris explicatio rei illius inueniatur. Sufficit, hic monuisse, nullum, si rite generatio haec explicetur, filio existendi initium tribui, nihil itaque diuinae eius gloriae & pari cum patre in omnibus dignitati detrahi, nihil summa CHRISTI maiestate indignum de eo adferi.

At non generatus solum a patre, sed primogenitus etiam dicitur, quod ad omnes res creatas esse referendum sine vlla exceptione, non est dubium, ob additam explicationem *πάσης κτίσεως*, neque ambigendum est, prius eum generatum dici, quam vlla fuerit exstiteritque res creata. Sed de eo tantum litigare nobiscum solent *Ariani*, vtrum CHRISTUS his verbis ipse accenseatur rebus creatis, an minus, quod iure negari posse existimamus. Jam enim ante euietum dedimus, creatum PAULUM dicere noluisse CHRISTUM, quomodo itaque rebus adiungere eum potuisset creatis? Non enim is est creatus, qui prius est generatus a patre, quam mundus est creatus. Sed interpretantur hanc vocem *Ariani*, ac si *πρωτότοκος* idem esset ac *πρώτος*, primumque inter res a Deo creatas intelligere volunt. Pro indubio hic ponunt, quod omni adhuc destituitur fundamento. Non enim probari potest, ita semper adhiberi vocem *πρώτου*, siue in compositione, siue extra illam inueniatur. *Πρώτος* enim & *πρότερος* saepius pro se inuicem vsurpantur, in primis si *πρώτος* secundum adiunctum habet casum, vt JOH. I. 15. 30. XV. 18. vnde ex hoc vsu *πρωτότοκος πάσης κτίσεως* non est primus inter omnes res creatas, sed is, qui prior genitus est omnibus rebus creatis. At, inquis, quid est, cur hanc explicationem alteri praeferas, quae tamen exemplis suis etiam non destituitur? Nexum igitur illud indubie postulare, respondeo, quum nemini, nisi iis, qui CHRISTI honori detrahere

turpiter laborant, obscurum esse possit, CHRISTUM in diuina sua gloria a PAULO lectorum hic oculis sisti, quippe qui ipse creator sit omnium vel praestantissimarum rerum creatarum, non instrumentum tantum patris, sed qui eodem modo, quo pater, creationis auctor vocari meretur. Non enim solum *δι' αὐτοῦ*, sed etiam *ἐν αὐτῷ* & *εἰς αὐτὸν* omnia creata esse dicuntur, quae non nisi in summum omnium rerum creatorem, & praestantissimam diuinam naturam conuenire possunt. In eo habitat *παντὸ πλήρωμα* v. 19. & quale *πλήρωμα*? Certe *τῆς Θεότητος* C. II. 9. Deum autem summum inter res creatas numerare, quis sine maxima impudentia auderet? Et quid opus est pluribus? PAULUS explicat ipse, quid hac descriptione velit intelligi, nimirum ipsum non esse *ἐκ τῶν πάντων*, sed *πρὸ πάντων* v. 17. Quidcunque itaque hic inuenisse gloriantur *Ariani*, nihil certe inuenerunt, quod errores ipsorum iuuare posset.

Prodiit anno superiori libellus, qui nos in hanc meditationem induxit, inscriptus: *Bescheidene Prüfung der gemeinen Lehre von der Dreyeinigkeit, den drey göttlichen Personen, ins besondere der Person Christi, und dessen Gottheit.* Continet ille tractationem doctrinae de trinitate ex variis erroribus mixtam, quam ob rem neque *Arianorum*, neque *Socinianorum*, neque *Sabellianorum*, neque alius cuiusdam in hac doctrina peruersa tradentis vestigia secutum se esse arbitratur scripti huius auctor. Ex omnibus enim aliquid sumit, & falsa absurdis miscet. Sed limites excederem, si integrum eius systema delineare, varios eius errores excutere, atque fundamenta singula, quibus aedificium eius integrum nititur, euertere, propositum mihi esset. CHRISTUM ex patris essentia genitum esse seu emanauisse, docet, at non sine initio & ab aeterno, quum pater sine dubio filio fuerit prior, sed ante omnes res creatas, in quo pater summum praestantiae exemplar, atque quicquid pulchri egre-

egregiique opus aliquod possit habere, sistere voluerit. Quam ob rem eum non Deum ipsum esse existimat, sed medium aliquod inter Deum & res creatas, praestantius rebus creatis omnibus, inferius tamen Deo, quod siue angelum siue hominem appelles excellentissimum, parum intersit. Interim diuini aliquid in CHRISTO concedit praeter limitatam eius naturam, habitationem nimirum patris in ipso, quae mutuo consensu animorum absoluitur, neque discedat ab vnione piorum hominum cum Deo, nisi quod arctior sit, atque maiorem largiatur praestantiam. Ortum itaque seruatori nostro sanctissimo tribuit ante mundum creatum, at creationem cum *Arianis* concedere recusat, quum generatus sit filius seu emanauerit ex patris essentia. Quod si sensum aliquem fundere debet, neque ineptam aliquam & crassam emanationem, qualem reuera docere videtur aduersarius nostrae doctrinae, fingere velis, certe nihil ab *Arianorum* creatione differet. Ab eo enim, quod litterae sacrae aeternam filii generationem vocant, quam maxime differt, & si comprehensu faciliorem credis hominis ex Deo, in quo ab aeterno latuit, emanationem, aeterna filii Dei generatione, qua diuinam essentiam eandem, quam pater habet, communicatam accepit, admodum erras, quum ad maxime absurdas consequentias deducaris, Deumqueingas plane alium, quam quem sacra scriptura atque sanae rationis doctrinae nobis sistunt. *Arianorum* itaque doctrinae tantum inepta & in pluribus *Arianis* aliisque errorum patronis explosa adduntur deliria. Nomine primogeniti, qui CHRISTO in sacris litteris tribuitur, ita abutitur auctor idem, vt ex illo demonstrari posse arbitretur, CHRISTUM non vt Deum ex Deo genitum, sed vt hominem vel angelum, vel quocunque alio nomine eum appellare placeat, quum medius sit inter Deum & res creatas, iam fuisse ante rerum omnium creatarum originem. Concedit igitur p. 10. quod ante monuimus, CHRISTUM non posse vocari *πρωτογενετα*, quod non sit

creatus sed generatus, at falso illo sensu, quem ante ineptis verborum lusibus sibi effinxerat. Quam ob rem ut probet, non ut Deum, sed ut filium patre inferiorem, eum exstitisse ante rerum omnium ortum, I. in subsidium vocat verba C. I. 18. *ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρῶτεύων*, atque ex illis colligit, quicquid praestantiam prae aliis habeat, solam diuinam esse non posse naturam, quippe quae cum nulla re creata possit comparari. At si omne concederetur, *πάντα* certe, in quibus omnibus praestat CHRISTUS, non ad solam diuinam pertinent naturam, sed *πάντα* complectuntur tam quod ab aeterno ante rerum omnium creationem fuerit, atque naturale in res creatas omnes gerat imperium, quam quod primus fuerit in resurrectione, eoque princeps & dominus totius ecclesiae declaratus, quod dominium non CHRISTO tantum Deo, sed mediatori, hinc *Θεανδρώπῳ* competit. Etsi vero diuina sola spectatur natura, nullae ad eam aequiparantur res creatae, sin infinita eius, quae eas omnes superat, praestantia adseritur, hinc nullum in argumento hoc nexum perspicere licet. Pergit II. primogenitum omnis rei creatae aliquam habere cum rebus creatis communionem, quum multos habeat fratres, quod in diuinam CHRISTI naturam non conueniat. At si communio paritas naturae CHRISTI cum rerum creatarum natura esse debet, non facile aliquis videbit, quomodo illa ex denominatione prius geniti rebus creatis omnibus consequi possit. Non enim, si Deum dicas prius rebus reliquis omnibus fuisse, consequetur, similem eum rebus istis esse. Tempore aliquid esse potest prius, quod nulla parte cum aliis rebus potest comparari. Si vero tantum aliqua ad res creatas ratio colligi inde debet, haec quidem negari nequit, at non proxime ex nomine hoc concludi poterit, quanquam eam ob rem, quod ante omnia fuit, creare reliqua omnia potuit. Sed facile apparet, semper hic supponi, eum esse *ἐκ πάντων κτισθέντων*, quod hic dici non posse, supra iam de-

demonstrauimus. Fortasse autem alterum, quod addit, primogenitum plures habere fratres, maius pondus habebit, cum quibus paris esse naturae sit existimandus. Sed re accuratius considerata, hic etiam nihil inuenies, quod interpretationem falsam possit firmare. Quanquam enim inter homines filiorum primogenitus eiusdem est naturae, cuius filii reliqui, non tamen sequitur, inter Dei etiam filios, quorum vnicus tantum sensu eminentissimo atque proprio filius Dei vocatur, reliqui sensu multum inferiori & improprio, idem obtinere. Neque primogeniti nomen ex vsu inter *Hebraeos* recepto, quem sequitur PAULUS, ad fratres refertur, sed semper ad patrem, vt filiorum aliquis primogenitus, vel patris huius illiusue vocari possit, at non fratrum, quam ob rem neque fratribus hoc nomine comparatur, neque illud aliquam cum aliis similitudinem potest inferre. Omnia denique haec tantum vrgeri possunt, recta interpretatione deserta. Quum enim prius genitus dicitur rebus creatis omnibus, de fratribus ne cogitari quidem potest. Aliis enim rebus prius fuisse potest, qui nullos fratres agnoscit, neque earum rerum, quibus est prior, frater recte appellari potest. Quod si denique addit III. CHRISTUM non vocari primogenitum Dei, sed omnis rei creatae, illud ex iis, quae diximus, iam potest confutari. Si enim *πρωτότοκος* prius genitum significat, quomodo Dei *πρωτότοκος* sine errore vocari posset? at ad res creatas recte nomen hoc potest referri, quas tempore eum antecessisse, est indubium. Si ad eum respiciatur, cuius est filius, certe est primogenitus Dei, at si de iis quaeritur, quos ante iam adfuerit, *πρωτότοκος* non *Θεοῦ*, sed *πάσης κτίσεως* est appellandus.

Non morabimur multis in reliquis, quae addit, CHRISTUM caput ecclesiae esse non posse, nisi aliquam cum rebus creatis communionem habeat, quod eadem ambiguitate laborat,

rat, qua ante errorem tectum deprehendimus. Multo etiam minus huc illud pertinet, quum certe ratio, quae est inter caput & corpus, aliquam communionem poscat, & hic etiam communio naturae non sit neganda, quia non Deus solum, sed Θεάνθρωπος caput est ecclesiae, ea etiam natura, qua ex morte in vitam rediit. At ex eo, quod PAULUS de dominio in ecclesiam eiusque gubernatione docet, falso colligeres, eodem respectu eum etiam esse prius genitum omni re creata, nisi errorem de humana CHRISTI natura, iam ante creationem existente, pro certa supponas doctrina. Quam ob rem, quod contra Socinianos vrget auctor idem, ad solam humanam naturam non pertinere πρωτοτόκου nomen, ita concedimus, vt plane de ea nostro loco sermonem non esse confiteamur, quippe quam CHRISTUS ex MARIA demum adsumsit, quum filius Dei iam ab aeterno fuerit. Falsum itaque est, sequi ex hoc nomine, CHRISTUM medium aliquod esse inter Deum, cui aliquo modo sit similis, (ipse enim est Deus, isque aeternus, eiusdem cum patre naturae) & inter homines vel angelos, qui filio Dei non sunt comparandi. Falsum est, ipsum diuina sua natura patre esse inferiorem; falsum, fuisse eum Θεάνθρωπον exaltatum ante mundi creationem, nisi ad sola decreta diuina illud referas; falsum, eum existendi initium cepisse, quum mundus integer formari coeperit; falsum, eum ab aeterno iam aliquid diuini & humani simul habuisse, seu hominem tantum eum fuisse, qui Dei singulari vsus sit ope & commercio. Sed extra oleas vagaremur, si omnia haec vberius discutere erroresque hic latentes & aperte proditos confutare susciperemus, quum πρωτοτόκου nomen vindicare nobis tantum fuerit propositum.

Palmario hoc oraculo explicato, breuius tangere possumus reliqua. Idem nomen πρωτοτόκου CHRISTUS gerit tanquam proprium, nulla addita explicatione, HEBR. I. 6. CHRISTUM

STUM enim hic intelligi, nemo dubitat. - Nostra non refert, quid per introductionem eius in mundum hic sit intelligendum. Siue enim de publicatione instantis eius aduentus per vates diuinos accipias, siue de ingressu in mundum ipso, assumpta humana natura, nomen *πρωτότοκου* eundem semper fundet sensum. Quam vero ob causam nomen hoc gerat, loco nostro non definitur, quam ob rem ex aliis oraculis sacris illud est erendum, atque quum sine dubio *πρωτότοκος* vocetur ante humanam naturam assumptam, & ad Deum relatus, non dubitamus, eodem sensu, quem ante stabiliuimus, eum hic etiam primogenitum vocari. Prius in primis eum genitum vocat auctor, quam angeli sint creati, quos praestantia & dignitate longissime superet, & a quibus submissa mente amplissimoque cultu sit venerandus & adorandus.

Alio adhuc modo *πρωτότοκος* ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς appellatur ROM. VIII. 29. Nullum est dubium, fratres hic esse vere in CHRISTUM credentes omnes, quorum est caput, quum coetui eorum imperet, & frater, quum ipsis sit similis factus assumpta humana natura, & magis adhuc ob similem haereditatem, quam cum piis omnibus nactus est, gloriam nimirum, cuius plenissimum vsum exaltatione ingressus est. Ad gloriam enim destinatos esse vere credentes omnes, in nexu hoc satis luculenter docuerat PAULUS. Ex quo vero simul apparet, non eodem sensu *πρωτότοκου* nomen hic adhiberi, quo locis praegressis, quum non de aeterna eius generatione sermo esse possit, qua haereditatem istam non obtinuit, ad quam potius humana exaltata est natura. Facile potius apparet, ad iura & priuilegia primogenitis concessa inter *Israēlitas* hic alludi, inter quos non solum praecipuam maioremque partem reliquis accipere consueuerat primogenitus ex haereditate paterna DEUT. XXI. 18. sicut JOSEPHI filiis duplex portio cesserat, quia in primogeniti

RUBE-

RUBENIS locum JOSEPHUS successerat : PARAL. V. 1. sed etiam dominium aliquod in reliquos fratres, quod JUDAE loco RUBENIS erat concessum : PARAL. V. 2. Quam ob rem CHRISTI etiam gloriam multum praestare gloriae piis promissae, & quasi duplicem esse eius portionem, & CHRISTUM dominum esse reliquorum, qui quidem etiam sint filii Dei, at ita, ut CHRISTUS longe eminentiori sensu ita vocari mereatur, nomine hoc innuit PAULUS. Interim etsi de aeterna filii generatione hic nihil commemoratur, negari tamen ex loco hoc non potest, atque illa, quae CHRISTO hic cum vere credentibus tribuitur, communio, non eo est extendenda, ut praestantior eius negetur natura, quum de humana maxime sermo hic sit natura. Quam ob rem ad eandem classem oraculorum sacrorum referri hocce non potest cum praegressis, neque illud confirmat, quod ex iis deriuare vult auctor libelli ante memorati, qui reliquis etiam hoc addit.

Supereffet adhuc nomen *πρωτοτόκου ἐκ τῶν νεκρῶν*, in quo vero explicando, quum plane alius sit generis, neque in eundem abusum cum praegressis pertrahatur, in praesenti non morabimur.

Admiramini iam, Ciues Aestumatissimi, nobiscum eum, cuius natalem vobis celebrandum indicimus. Non tum demum originem habuit, quum ex MARIA humana vestitus natura prodiret, Dei summi filius aeternus, ipseque Deus summus, qui nostrae salutis causa non nostram solum naturam recepit, sed & humillima ex homine nascendi sorte fuit contentus. Admiramini eum, qui ex ipso patris sinu egressus ab aeterno summa splendet praestantia naturae, summa dignitate fulget, summoque honore ab omnibus, quotquot imperio eius subsunt, (& quidnam esset, inter intelligentes res omnes, quod subiectum non esset eius imperio?) mactari meretur. Comparetis summae

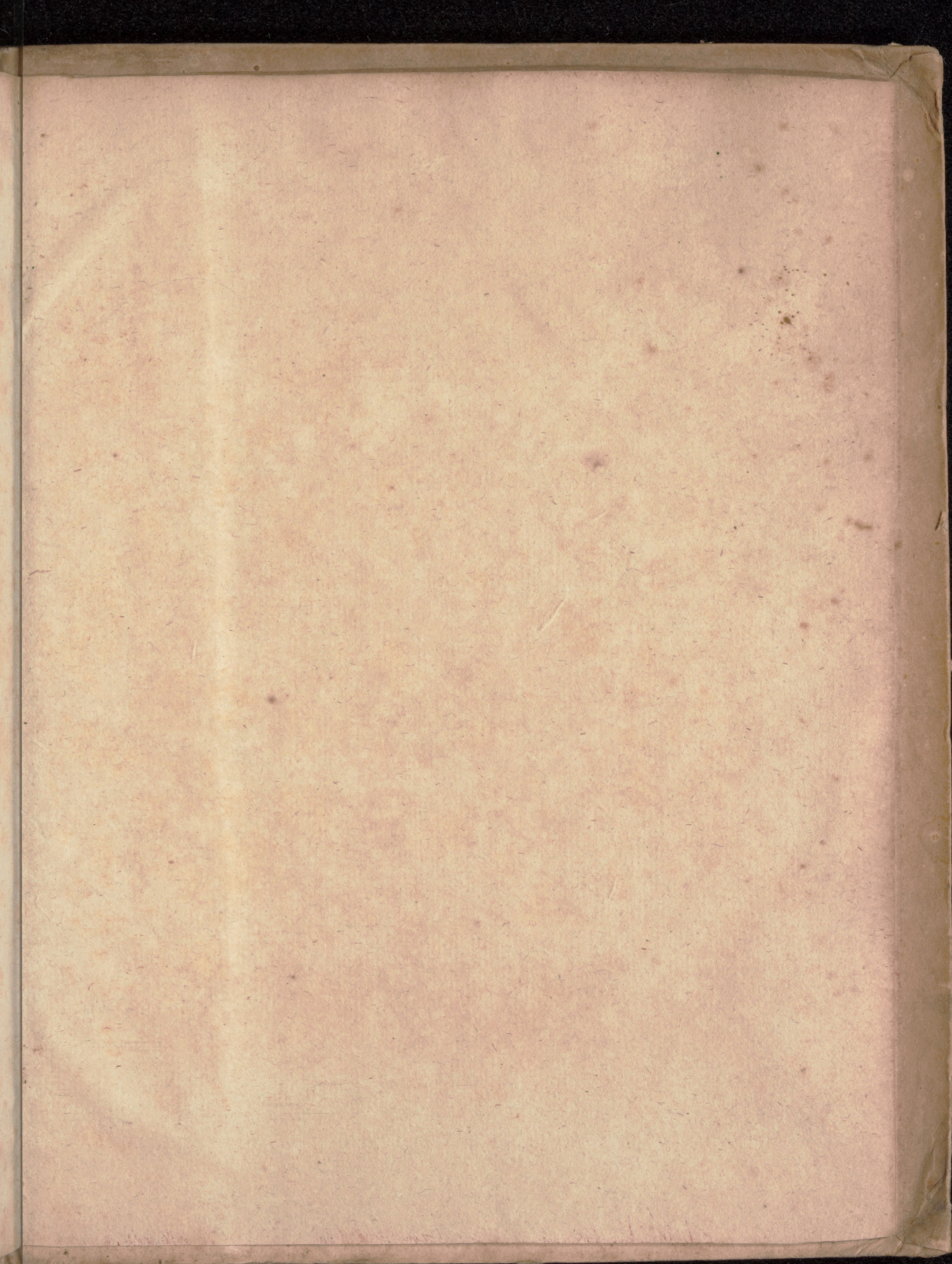
mae huic praestantiae humilem formam humanam, qua per tempus aliquod inter homines incessit, quaque ipso natali suo iam usus est, ut eo magis mirari possitis, quanta sit immerita eius erga mortales benivolentia, quantum in redimendis ex miseria hominibus & ad veram perpetuamque felicitatem perducendis studium. Contemplamini simul maximum, quo pater eum amplectitur, amorem, qui tanquam vnicus, ab aeterno generatus ab ipso, iure ἡγαπημένος EPH. I. 6. υἱὸς τῆς ἀγάπης COL. I. 13. & ἀγαπητός MATTH. III. 17. XVII. 5. vocatur, & discite, quam facilis nobis aditus ad Deum sit patefactus, quamque exoptato utamur intercessore, quum filius iste dilectus nobis mediator sit concessus. Quid itaque vestrum magis erit, quam ut ad communionem cum illo vnice dilecto filio Dei, nostro seruatore, fide vera nanciscendam adspiretis, atque per eum Deo reconciliari peccatis ab omnibus mortalibus offenso, & ad gloriam, qua ipse, redemptionis negotio feliciter absoluto, perpetuo uti natura etiam nostra incepit, perducere studeatis? Cuius viam, ordinem, modum, media, fructus & notas edocere vos potest dulcissima illa de CHRISTO doctrina oraculis diuinis patefacta, hisque diebus publice annuncianda menteque cupida percipienda & amplectenda. Attentas itaque non solum suauissimae huic doctrinae porrigite aures, sed & animum aperite, atque sponte obsequimini diuinis de salute vestra praeceptis, sanctis meditationibus de summis his mysteriis his diebus vacate, & ab omnibus caute operibus studiisque mentem ab utilissimis his meditationibus abstrahentibus, & ad noxia seruatorique vestro displicentia distrahentibus. Exemplum praeiuit summus hic aeternusque filius Dei, qui sine pompa splendoreque externo ingressus luxum omnem voluptatesque procul a se abesse voluit, atque per integram vitam sanctis operibus nostrae salutis causa fuit occupatus. Nonne itaque in ipsius honorem omnia fugeremus, quae sibi displicere ipso exemplo suo docuit, atque ardentissimo studio flagraremus, inseruendi eius honori? Deum itaque, ciues,

ciues, colamus veneremurque, adoremus eum, qui cognatione propinqua naturae nos attingit, etsi infinito interuallo praestantiae suae causa post se nos relinquit, atque ne sola externa cognatio, sed propior etiam communio vera fide oriunda saluti nobis sit atque insigni honori, assiduis ardentibusque precibus studeamus. Sic enim demum veros perennesque fructus ex insigni benivolentia diuina grata mente his diebus recolenda percipiemus, sic agemus, quod nostrum est, quod Deo placet, quodque vero eius cedit honori.

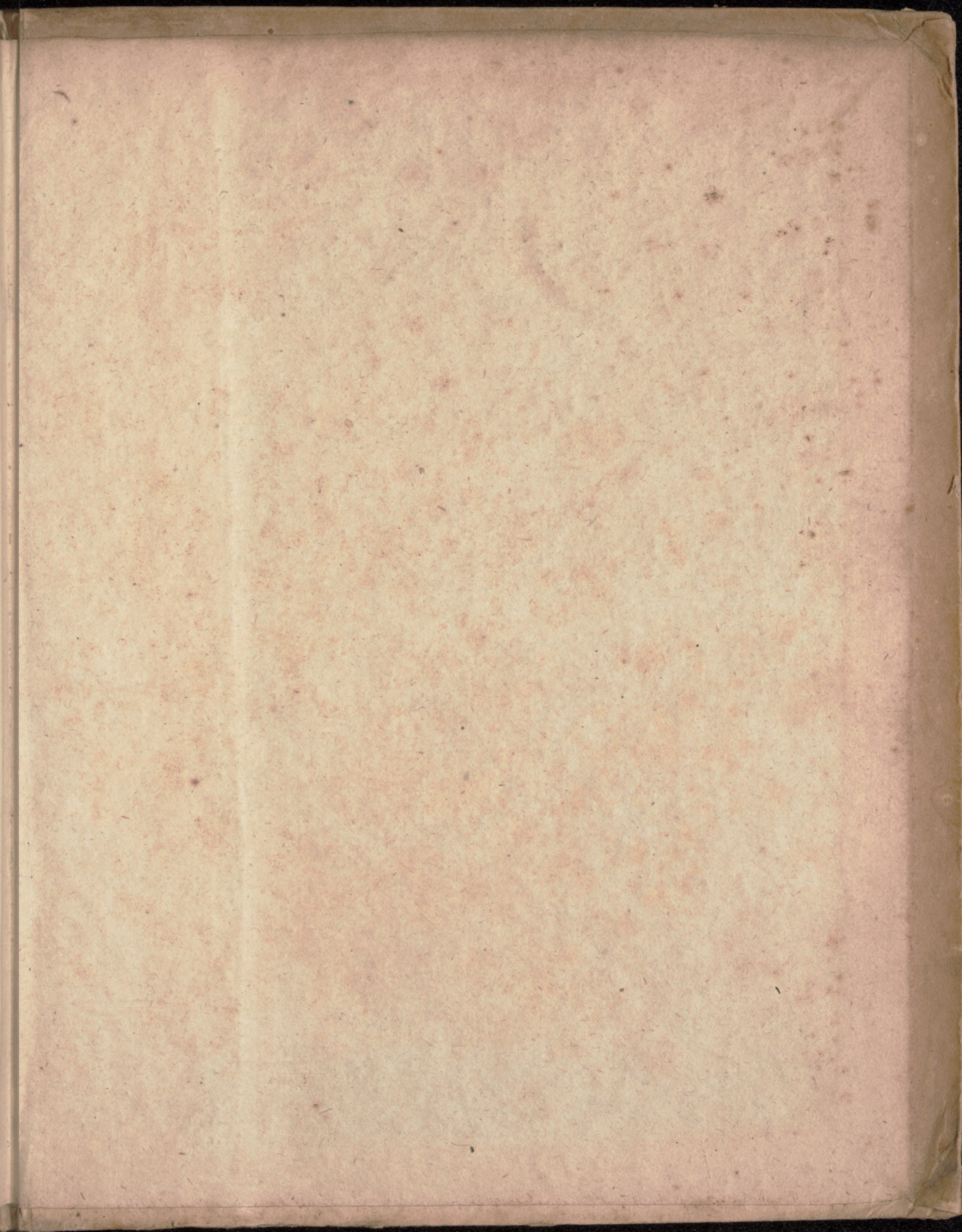
P. P.

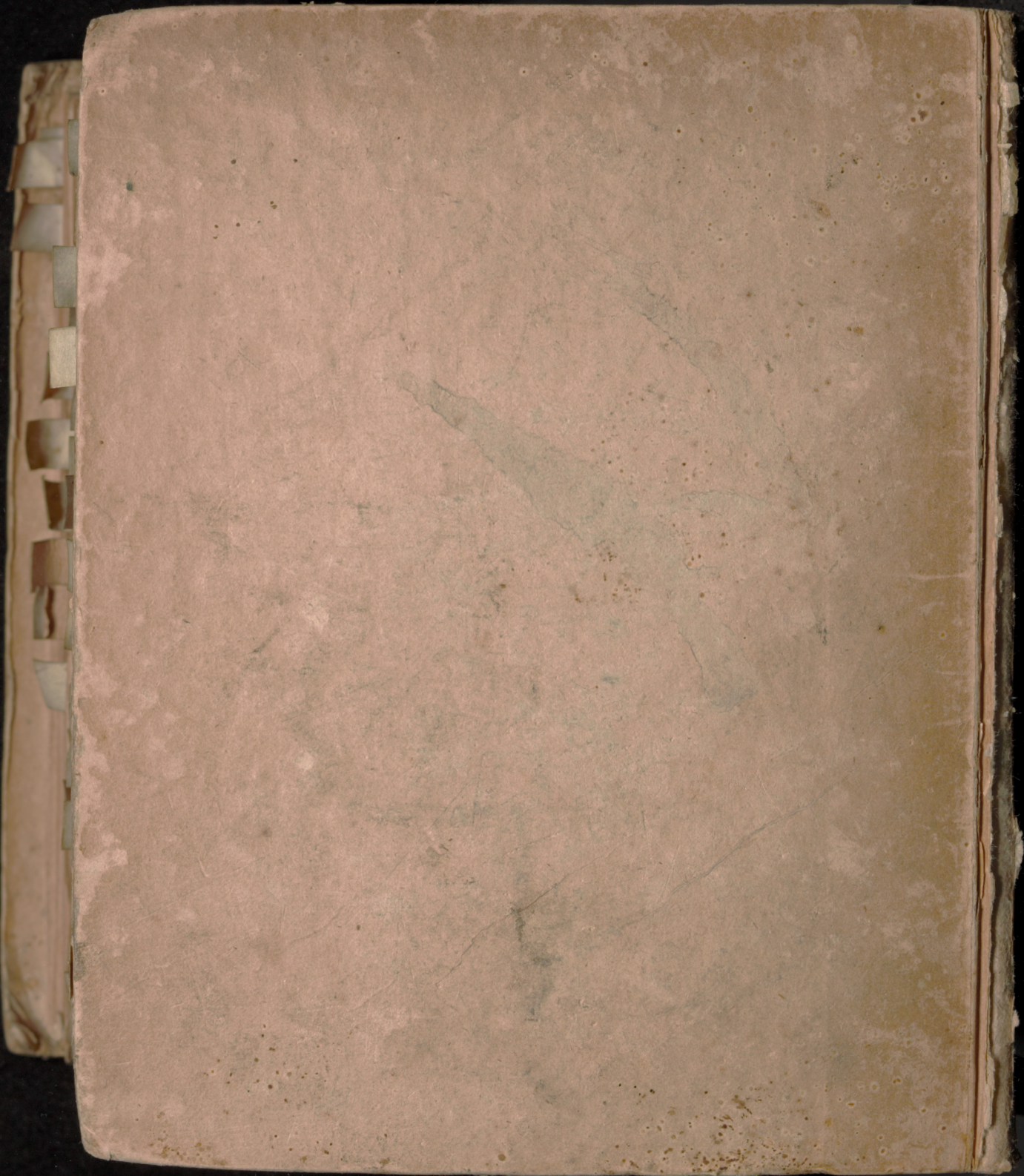
SUB SIGILLO ACADEMIAE
IN VIGILIIS NATALIS JESU DOMINI
MDCCLXI.

solche verbotene handel, seint straffwürdig, und dem
terworfen, dahin sie die Rüge-Männer bringen sollen:
Verbrechen und fast unzählig andere mehr, so wieder Gote
und die moralischen Geseze streiten, so lange solche nicht
her ärgernuß, und thathandlung aufgebrochen, noch für
nal Richter gebracht, seind bißhero nicht beachtet, noch
für sünde gehalten, daher die Bosheit mehr und mehr
en, so dennoch durch die hülffe Gottes verhütet werden
dieses Sitten- und moral Gericht, durch Bestellung der
erumb wird stabiliret werden.

en aber die Rüge-Richter hiebey aller bescheidenheit sich
en, und unterscheid zumachen, unter schlechten Verbre
is menschlicher Schwachheit geschiehet, und durch ohnachte
gangen werden, oder da zugleich Bosheit mit untermen
auch aus lauterm Vorsatz, und malitz geschehen, den
schaden, schimpff und Ungelegenheit zubringen, wiederumb
verbrechen in conatu nur bestanden, oder zur that und wür
erschlagen, item ob die verbrechere und beleidiger zur Vere
neiget, ihre fehler selbst bekennen, und verbitten, oder ob
slich wieder glaubhafte anzeige verneinen, ihre böse tha
ehen gleich in Worten oder Wercken, zuvertheidigen, und
n sich unternehmen, ob sie Besserung an ihnen zuspüren oder
e mehrmahls schon, in einem und andern Laster betroffen,
eret, und keine emendation geachtet, bey diesen und an
nmenden umbstenden die Mensur der Bestrafung zuneh
arnach solche zulindern oder zuschärfen seyn wird;
auch die Verbrechen so beschaffen, daß dieselben zur gefenck
, und darauff erfolgende Bestrafung solten gedeien, ist dem
Gericht, oder Fiscali davon bericht abzustatten, und die
g zugewarten.

der Bestrafung seind auch die Gradus admonitionis, &
Correctionis, nicht aus der acht zulassen, und solche für
zuversuchen, weil dieses moral Gerichte, nicht, wie bey
inali iudicio gebreuchlich, mit Ketten und Bänden, noch
schwert geführt wird, müste aber in Contumaces einige
ensura ergehen, so bannum Ecclesiasticum nach sich zöge,
ist

